

Косолапова Л.Е.,
курсант 3-го курсу факультету № 3
навчального взводу ПС-343
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук
Обушенко Н.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДИ ДЖЕРЕЛ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Поняття “джерело права” виникло понад 2 тис. років тому, коли давньоримський історик Тіт Лівій назвав Закони XII таблиць – *fons omnis publici privati que jus* – виток (джерелом) усього публічного і приватного права у тому значенні, що ці закони являли собою основу, на базі якої розвивалося і створювалося сучасне йому римське право [1, с.19].

Але як наукова проблема джерела права почали досліджуватися правознавцями лише в кінці XIX сторіччя. Зміст, який вкладався в цей термін, залежав від приналежності автора до тієї чи іншої юридичної школи. При цьому терміну “джерело права” було надано зовсім іншого значення порівняно з тим, в якому вживав його Тіт Лівій.

Спроби уточнити категорію „джерело права” були досить численними, що призвело до виникнення цілого спектру його визначень. Представники нормативістської школи права вбачали джерело права в абстрактній “основній нормі”, яка дає початок усьому праву.

Представники позитивістської школи права, зокрема Р. Ієрінг, вважали, що джерелом права є позитивне, писане державою право, яке забезпечується за допомогою державного примусу. На думку одного із засновників соціологічної школи права Г. Уеллса, джерелами права стали природні інстинкти людини.

Бельгійський вчений Є. Ніс вважав, що термін “джерело” слід розуміти в праві як спосіб його створення, формування [2, с. 8].

М. Коркунов розглядав джерела права як “форми об’єктивування юридичних норм, які слугують ознаками їх обов’язковості, а також як „засоби пізнання права” [3, с. 283]. М. Ренненкампф вважав, що під джерелами права варто розуміти „сили, основи, причини, які створюють право”. Такими джерелами, на його думку, є влада законодавця, „форми, в яких утворюється і діє право”, і „джерела пізнання права” [4, с. 51].

XX сторіччя також не дало однозначного розуміння поняття “джерело права”, навпаки – розширило коло точок зору щодо правової природи цієї категорії. Джерело права розглядається як форма закріплення (зовнішнього вираження) правових норм [5, с. 129]; як спосіб зовнішнього вияву правових норм, який засвідчує їх загальнообов’язковість [6, с. 169].

Більшість правників у загальнотеоретичній літературі поняття “джерело права” визначають двоїсто: у матеріальному, і у формально-юридичному смислах. Одним з перших у радянській літературі подібне розмежування проведено С.І. Вільнянським [7]. Перше поняття відповідає на запитання, звідкіля право бере початок, тобто йдеться про першоджерело, головний правоутворюючий чинник – система соціально-економічних відносин, яка постійно розвивається й відтворюється. Воно вказує на суспільні (насамперед економічні) умови, які впливають на зміст правових норм. Останні належить до надбудови, але в тій чи іншій мірі зумовлені економічним базисом.

Заслуговують на увагу дослідження А. Калініна і С. Комарова, які виділяють кілька аспектів конкретизації поняття «форма (джерело) права»: а) у матеріальному значенні під формою (джерелом) права розуміються економічні, соціальні умови життя суспільства, які визначають державну владу і виступають правоутворюючою силою суспільства; б) в ідеологічному значенні – розуміється сукупність ідей, правова свідомість, концепції, політико-правові погляди тощо; в) форма (джерело) права як спосіб внутрішньої структуризації і закріплення правових велінь розглядається у вигляді внутрішньої форми права;

г) у формально-юридичному значенні форма (джерело) права це сукупність способів піднесення в закон волі політичних сил, які перебувають при владі, саме тут виділяють такі різновиди джерел, як юридичний прецедент, правовий звичай, нормативно-правовий акт і нормативний договір; д) форму (джерело) можна розглядати як джерело пізнання права (історичні пам'ятки права, дані археології і тощо) [8, с. 3].

З тієї же позиції підходить до категорії “джерела трудового права” В. Миронов, виділяючи два головних її аспекти – формальний і матеріальний (або реальний). При цьому під першим він розуміє весь масив нормативних правових актів, що регулюють трудові й пов'язані з ними відносини, яким компетентні органи надають відповідних форм. Із цієї причини розгляд джерел трудового права у формальному аспекті, на його думку, містить у собі характеристику змісту оформлених у певні форми приписів законодавства про працю. Про другий, матеріальний аспект джерел трудового права слід вести мову як про регулятор правовідносин, що входять до предмету даної галузі. Цей аспект, на думку вченого, припускає реалізацію виданих правотворчими органами норм, тобто джерела трудового права матеріалізуються у відносинах, що становлять предмет цієї галузі права. Матеріальний аспект передбачає висвітлення процесу їх реалізації, їх прояви в конкретних правовідносинах. Між формальним і матеріальним аспектами джерел трудового права, зауважує він, знаходиться процес реалізації вимог, що містяться в них. У зв'язку з викладеним всебічне дослідження джерел трудового права можливе лише при розгляді їх з боку названих аспектів [9, с. 45 – 49].

Джерела трудового права розглядали у своїх наукових дослідженнях багато українських вчених серед них П.Д. Пилипенко, В.П. Прокопенко, О.І. Процевський, Н.Б. Болотіна, але найкраще ця проблема, на нашу думку розглянута в монографії О.М. Ярошенко «Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України».

Таким чином, представники науки трудового права оперують терміном “джерела трудового права”, маючи на увазі формальний і матеріальний

аспекти, як правило, сукупність нормативних правових актів (законодавство) і висвітлення процесу їх реалізації, їх прояви в конкретних правовідносинах. Формальні джерела права включають два елементи – спосіб вираження правових норм як правотворчу діяльність уповноважених суб'єктів і зовнішню форму вираження правових норм як результат такої діяльності.

Особливістю джерел трудового права, є те, що поряд з значною кількістю запозичених міжнародних правових актів (пакти, конвенції МОП, міжнародні договори) значне місце відіграють і локальні нормативно-правові акти (правила внутрішнього трудового розпорядку і, насамперед колективні трудові договори і трудові договори).

Підсумовуючи вищевикладене з огляду на розуміння поняття «джерел трудового права», а також на те, що трудове право, будучи частиною системи всього вітчизняного права, наділене його ознаками, вважаємо, що існують підстави для твердження, що джерела трудового права повинні мати аналогічну правову природу, як і джерела права в цілому. Коротко визначимо, що джерела трудового права слід розглядати у двох аспектах: у формальному та в матеріальному аспектах.

Список використаних джерел:

1. Підопригора О.А. Основи римського приватного права : Підручник для студ. юрид. вузів і фак. – К. : Вища школа, 1995. – 264 с.
2. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Ф. Джерела конституційного права України: поняття, види і система // Право України. – 2002. – № 3. – С. 8-15.
3. Коркунов Н.М. Лекции по общей теории права. 7-е издание. СПб. – 1907. – 112 с.
4. Ренненкампф Н.К. Юридическая энциклопедия. – К. : Высш.уств.Т-во печат.дела и торговля И.Н.Кушерева и К, в Москве, Киевск.отд., 1898. – 291 с.
5. Румянцев О.Г., Додонов В.Н. Юридический энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 384 с.

6. Юридический энциклопедический словарь / Гл. ред. Сухарев А.Я.; Редкол. Богуславский М.М. и др. – 2-е изд., доп. – М.: Советская энциклопедия, 1987. – 528 с.

7. Вильнянский С.И. К вопросу об источниках советского права // Пробл. соц. права. –1939. – № 4-5. – С. 63-65.

8. Калинин А.Ю., Комаров С.А. Форма (источник) права как категория в теории государства и права // Правоведение. – 2000. – № 6. – С. 3-10.

9. Миронов В.И. Источники трудового права Российской Федерации: теория и практика : Дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. – М., 1998. – 344 с.

Назарчук Ю.В., Штаненко О.О.,
курсанти 1-го курсу факультету № 3
навчального взводу ПС-541
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філософських наук, доцент
Підлісний М.М.

ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ

Целью этого исследования является сопоставления мнений студентов 2011 года и курсантов 2015 года, найти их различие во взглядах на Будущее страны, их шкалу патриотизма и положение в обществе.

Системный кризис в современной Украине ведет к преобразованию всех подсистем общества. В условиях социальной трансформации современного украинского общества, реформы системы образования и воспитания, традиционных институтов социализации и механизмов социо-культурной преемственности. Усложняется процесс адаптации молодёжи, поиска ею